

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

ФЛОРИСТИКА

Комплекс
навчально-методичного забезпечення предмета
для училищ культури

Київ – 2005

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

ФЛОРИСТИКА

Комплекс
навчально-методичного забезпечення предмета
для училищ культури

2005

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

ФЛОРИСТИКА

Комплекс навчально-методичного забезпечення предмета для училищ культури, – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 32 с.

Укладач	<i>І. Г. Серета</i> – викладач Гадяцького училища культури ім. Г. П. Котляревського
Рецензенти:	<i>І. І. Метлук</i> – викладач-методист Канівського училища культури і мистецтв <i>В. П. Титаренко</i> – зав. кафедри трудового навчання та креслення, доцент Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка
Відповідальний за випуск	<i>Т. Ф. Стронько</i>
Редактор	<i>Т. Я. Малацай</i>

Підписано до друку 02.12.05 р. Гарнітура Times
Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 2. Наклад 100 прим.

Видавництво «Нова Книга» м. Вінниця, вул. Стеценка, 46/85
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №103 від 30.06.2000 р.
Тел. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81
E-mail: newbook1@vinnitsa.com
www.novaknyha.com.ua

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2005

Вступ

Флористика – це один із видів декоративно-ужиткового мистецтва, який базується на використанні природного засушеного матеріалу. Робота з природним матеріалом дає великі можливості для зближення з рідною природою, виховання дбайливого ставлення до неї, розширення уявлень про оточуючий світ, прагнення до новизни і творчого пошуку. Заняття з природним матеріалом повинні стати для студентів копіткою, захоплюючою та творчою працею, корисною і приємною.

Мета роботи з природним матеріалом – знайти в рослинах хвилюючий життєстверджуючий початок, розширити уявлення про оточуючий світ, прагнення до творчого пошуку. Розуміння світу квіткової композиції потребує від студентів не тільки природних задатків, а й певних професійних знань. Запропонована тематика занять із техніки “Флористика” дасть можливість студентам набути основних знань і вміння працювати з різноманітним природним матеріалом. Згідно з тематичним планом на першому занятті слід ознайомити студентів з поняттям “флористика” і різними способами заготовки природного матеріалу. Наступне заняття доцільно провести із студентами на природі (у формі екскурсії), де студенти збиратимуть і заготовлятимуть природний матеріал: квіти, листя, трави, плоди, насіння і т. п. Під час збирання природного матеріалу необхідно вести бесіду про форму, забарвлення, властивості кожної знахідки. Такі зустрічі і спілкування з природою розширюють уявлення студентів про оточуючий світ, вчать їх уважніше вдивлятися у різноманітні його явища.

У техніці “Флористика” художні вироби виготовляються з різних природних матеріалів – це квіти, листя, тополиний пух, кора дерев, мох, солома, насіння рослин та багато іншого. З таких елементів можна виконувати як декоративні, так і сюжетно-тематичні та пейзажні композиції.

І, напевно, існує ще багато ніким не використаних природних матеріалів. Тому кожен може внести свій внесок у це мистецтво, знайшовши нові фарби і відтінки. Згідно з тематичним планом студенти повинні освоїти різні способи підготовки основи для композицій, набути певних теоретичних знань з основ квіткової композиції і виготовлення творів

з природного матеріалу. Що стосується практичного засвоєння знань, то на перших практичних заняттях доцільно навчити студентів створювати нескладні квіткові композиції на картоні з однотонною основою. Але наступні практичні завдання повинні дедалі більше ускладнюватись і урізноманітнюватись. Особлива увага повинна приділятися темі “Пейзажні та сюжетно-тематичні композиції”. Бо, працюючи над цією темою, студенти повинні навчитися виконувати ескізи.

Після закінчення практичних робіт та їх оформлення, викладач повинен зробити детальний аналіз кожної роботи; цим самим він навчить учнів самостійно аналізувати свою власну роботу і роботи своїх товаришів.

З цією метою можна скласти критерії, тобто параметри оцінки робіт у техніці “Флористика”.

Враховуючи різноманітність заготовленого матеріалу, а також вміння та навички учнів, у деяких темах можна змінювати кількість годин або доповнювати тематичний план іншими темами.

Орієнтовний тематичний план

За навчальним планом на викладання художньої техніки “Флористика” відводиться 45 годин.

З практики викладання цього предмету години доцільно розподілити так:

№ п/п	Тема заняття	Години		
		Теорет. заняття	Практ. робота	Індивід. заняття
1	Вступ. Що таке флористика. Матеріали, інструменти і технологія заготовки природного матеріалу.	3		
2	Заготовка рослинного матеріалу. Екскурсія в природу.		3	
3	Підготовка основи для композицій.	2	1	
4	Композиційні схеми розміщення елементів твору. Технологія виготовлення твору.	2	1	
5	Декоративна композиція з плоских рослинних елементів.		6	
6	Оформлення твору.	1	2	1
7	Декоративна композиція з плоских та об'ємних рослинних елементів.		6	
8	Декоративна композиція з використанням плоских рослинних елементів та насіння різних плодів і злаків.		9	
9	Пейзажні композиції.		9	
		8	37	1
Всього годин		46		

ЗАНЯТТЯ 1, 2.

Вступ. Що таке флористика. Матеріали, інструменти та технологія заготовки природного матеріалу

Флористика – це один із видів народної декоративної творчості, складання букетів, композицій з природного матеріалу.

Більшість людей вбачають у квітці тільки квітку, в травинці чи ажурному листочку – просто траву. І тільки люди витонченого складу душі, за допомогою законів композиції, мови квітів, символіки перетворюють усе це в живі образи. Саме флористика допомагає людині вийти із замкненого кола стереотипів. Адже картини флористів унікальні й неповторні, як неповторна її Величність матінка-природа.

У природі всі вікна відкриті навстіж. Природа надає нам підґрунтя для творчого пошуку, самовираження. На відміну від малюнка та скульптури, флористика не вимагає великих матеріальних витрат. Золота стеблина соломи, засохла травинка, надокучливий тополиний пух, листові піхви кукурудзяних качанів – усе це для флориста фарби та пензлі, у вмілих руках вони починають “говорити”. А природа – найбільш багатогранна майстерня для творчості. Квіти, рослини – то не тільки диво природи, а й засіб спілкування між почуттями та думками людей. Сам же процес роботи також має величезний психологічний ефект. Уже десь через 15–20 хвилин роботи з рослинами відчувається благотворний вплив природи. Зникають втома, роздратування, нервові напруження. В організмі виробляється позитивна біоенергетика, виникає повна гармонія людини і природи. Робота флориста вимагає спілкування одне з одним, адже радіти наодинці сумно. Душа прагне поділитися з однодумцями ідеями, знахідками, успіхами, а іноді й невдачами.

Художні вироби в техніці “флористика” виготовляються з різних природних матеріалів: квіти, листя, тополиний пух, кора дерев, мох, солома, насіння рослин (гарбуза, огірків, дині і т. п.), насіння злаків (зерно пшениці, гречки, проса, кукурудзи, соняшнику і т. п.), зернята і кісточки рослин та плодів (яблук, груш, слив і т. п.) та багато іншого. Використовуючи ці матеріали, можна отримати:

- чудові букети із сухоцвіту – ікебану;
- композиції з плоских та об’ємних природних матеріалів;
- комбіновані композиції з рослинних елементів та насіння;
- композиції з тополиного пуху;
- композиції з кори дерев, гілочок, моху і т. п.

З таких елементів можна виконувати як декоративні, так і сюжетно-тематичні та пейзажні композиції. І, напевно, існує ще багато ніким не використаних природних матеріалів. Тому кожен може внести свій внесок у це мистецтво, знайшовши нові фарби і відтінки.

Працюють з природним матеріалом різні майстри по-різному, але є і деякі загальні прийоми, якими користуються усі флористи. Зокрема це стосується технології заготовки квітів і листя. Для засушування треба вибирати рослини з найбільш стійким забарвленням. Враховувати і зовнішні їх особливості: соковитість, форму квітки і суцвіття, характер листка. Відомо, що не всі рослини можуть довго зберігати природне забарвлення. За стійкістю кольору рослини можна поділити на три групи:

- стійкі (зберігають колір протягом десятків років): півонії, жоржини, айстри, мальви, волошки, сині проліски, маргаритки, дельфініум, глідюлуси, все осіннє листя, мати-й-мачуха.
- середньої стійкості (зберігають колір десять і більше років): рудбекія, жасмин, черемха, сальвія, троянда, чорнобривці, ромашки садові, геленіум, годечія.
- малостійкі (зберігають колір кілька років): братки, флокси, настурція, люпин, тигрова лілія.

Можна використовувати квіти різних груп. Буває так, що малостійкі рослини, вицвітаючи, не спотворюють кольорової гармонії, а навіть привносять нові відтінки.

Чи довго триматиметься колір на флористичних панно, залежить від виду рослини та часу, коли ви її засушили.

Збирати рослини слід, коли вони не зволожені рососою або дощем (тобто погожого сонячного дня). Перед засушуванням рослини повинні бути абсолютно сухі. Треба намагатись збирати квіти та листя в період їх активного цвітіння, але не переживайте, якщо раптом зелений лис-

точок з часом потемніє. Повірте, ваша композиція від цього не стане гіршою. Засушувати рослини можна з ранньої весни до пізньої осені. Працювати із засушуваними рослинами слід у сухому приміщенні (вологе повітря знижує якість засушених рослин).

Як же засушуються рослини? Існує декілька способів.

ПЛОЩИННЕ ЗАСУШУВАННЯ – це засушування під пресом. При такому засушуванні природний матеріал (квіти, листя, трави) стискаються і сплющуються, втрачаючи об'єм. Є декілька варіантів площинного засушування:

* рослини потрібно акуратно розкласти між аркушами пористого, погано проклеєного паперу (фільтрувального, промокального, туалетного або навіть газетного). Зверху слід накрити фанерою і придавити її вагою до 6 кг (декількома книгами). Рослини необхідно щодня відкривати, перекладати сухим папером і знову придавлювати пресом. Через 6–10 днів рослини придатні для використання.

Таким способом найкраще засушувати: цвіт калини, глоду, бузини, гвоздики Шабо, полуниці та суниці, пелюстки чорнобривців, майорів, хризантем, братки.

* Деякі квіти, щоб найкраще зберегти їх забарвлення та форму, можна засушувати у ваті під пресом. Для цього способу можна використати стару книгу. Розгорнувши сторінки книги, слід розстелити шар вати і вкрити його промокальним або туалетним папером. Далі акуратно викласти квіти (але не дуже щільно) і накрити їх знову ж таки аркушем промокального або туалетного паперу. Книгу обов'язково треба покласти під прес (пресом можуть слугувати декілька важких книг). І слід не забувати щодня відкривати рослини і міняти папір, яким їх накривали, не знімаючи їх із шару вати.

Цим способом добре засушувати рослини, які мають товсте м'ясисте листя. До таких рослин відносяться маргаритки, ромашки, календула.

* Існує ще один спосіб площинного засушування. Квіти та листя можна засушувати за допомогою гарячої праски. Але пам'ятайте, що при такому засушуванні деякі рослини змінюють свій колір, а також стають ламкими. Наприклад під дією гарячої праски білі квіти стають

бежевими, а зелене листя набуває жовтувато-коричневого відтінку. Але й такі рослини знадобляться в майбутніх декоративних роботах.

Як же засушувати рослини таким способом?

На гладильну дошку або на будь-яку іншу тверду поверхню розкладіть декілька шарів паперу. На підготовлену таким чином поверхню викладіть квіти та листочки, накрийте чистим аркушем паперу і прогладьте гарячою праскою. Температуру праски регулюйте самі.

Таким чином можна засушувати будь-які рослини, окрім: братків, маргариток, цвіту калини, полуниці, листя клену.

Слід знати і пам'ятати, що деякі квітки і квітконоси краще засушувати окремо, а потім у композиціях, панно з'єднувати їх, відтворюючи цілу квітку. Це стосується таких квітів, як: гладіолуси, левкої, чорнобривці, майори, тюльпани, троянди, мальви. Засушувати треба не тільки квіти, а й листя, витончені стебла, намагаючись класти стебла та листя так, щоб вони не були прямими.

ОБ'ЄМНЕ ЗАСУШУВАННЯ

Крім площинного засушування, використовують і об'ємне, при якому квіти майже не змінюють своїх розмірів, форми та кольору.

Існує декілька способів об'ємного засушування:

* Природний спосіб засушування. Багато видів рослин, серед яких головна роль належить сухоцвітам, найкраще засушувати таким способом. Для цього зрізані квіти слід зв'язати по 5 – 10 штук у жмути і розвісити головками вниз у притіненому добре провітряненому приміщенні до остаточного висихання пагонів. Так можна засушувати: безсмертник, материнку, деревій, коров'як, декоративні цибулі і всі види сухоцвіту.

Звичайний ячмінь, овес, пшеницю та інші хлібні злаки також можна використовувати у декоративних панно. Заготовляти колосся слід влітку, поки воно ще не пожовкло і не перестигло. Щоб заготовити колоски, поставте їх у вазу або інший високий посуд без води. Колоски під дією власної ваги набудуть витончених обрисів. Зберігати колоски можна зв'язаними у жмути і загорненими в папір, інакше вони розпушуються, втрачаючи привабливість.

Рослини з насінням-летючками також можна використовувати у панно. Серед них найпоширеніші: козлобородник луговий, кульбаба

лікарська, клематис. Суцвіття цих рослин слід зрізати, поки насіння ще повністю не визріло. В їх порожні стеблинки – квітконоси аж до самого квітколожа встроміть м'який дріт. Підготовлені таким чином рослини поставте у порожній посуд (склянку, вазу) далі від протягів. Через 10–12 діб рослини висихають і набувають надзвичайно декоративного вигляду завдяки пухнастим кулькам з насінинами, які міцно сидять на квітколожі.

Багато рослин мають оригінальні декоративні плоди й суцвіття з насінням чи без нього. Плоди слід зрізати після повного досягання, це стосується: маку, стручків гледичії.

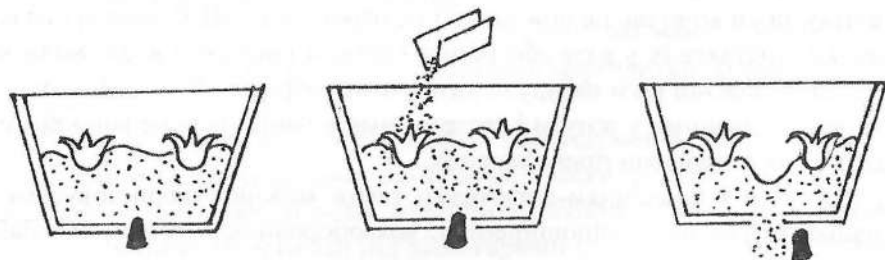
Слід знати й пам'ятати, що форму та забарвлення при засушуванні природним способом зберігають такі рослини: декоративні цибулі, стагіце, дельфініум, фізаліс, целозія, деревій, миколайчики, пижмо, гомфрена, геліхризум (цмин), безсмертник, злаки.

Пам'ятайте: квіти для засушування мають бути в стадії цвітіння, сухоцвіти – тільки в стадії напіврозкритої квітки.

* Об'ємний спосіб засушування в нейтральному середовищі.

Для засушування в нейтральному матеріалі використовують чистий, гарно просушений і просіяний крізь дрібне сито річковий пісок. Не можна використовувати вологий або брудний пісок: він залишає на підсушених рослинах темні плями.

Перед засушуванням рослин за допомогою піску приготуйте картонні коробки або звичайні чисті, сухі квіткові горщики. У денці коробки треба зробити отвір діаметром 1–1,5 см, який із зовнішнього боку закрити пробкою або заклеїти цупким папером. Отвір у посудині потрібен для витрушування піску після того, як рослини підсохнуть. На денце коробки чи горщика слід насипати 5–7-сантиметровий шар піску

і приступити до підготовки самих квітів. Кожну квітку треба старанно розривняти, видалити сухі пелюстки, квітконіжку зрізати зовсім або залишити 3–4 см. У центр квітки можна вставити тоненький м'який дріт, на якому згодом квітка фіксуватиметься у композиції.

Обережно, щоб не ушкодити квіти, викладіть їх у коробку на шар піску на достатній відстані одна від одної і починайте потроху всипати наповнювач – пісок. Вкриті піском квіти зберігайте у коробці чи горщику при кімнатній температурі 12–15 діб. Після цього пісок обережно висипте крізь нижній отвір, квіти акуратно м'яким пензликом очистіть від його залишків і перекладіть у спеціальну коробку (можна від цукерок або від взуття), де вони зберігатимуться до нагоди.

У піску рекомендується засушувати: бальзамін, чорнобривці, левкої, хризантеми, дельфініум, троянди, люпин, айстри.

- Щоб зберегти природну форму та забарвлення листків дерев і кущів, їх засушують у гліцерині.

Для цього у водний розчин гліцерину (1 ч. гліцерину на 2 ч. води, а в деяких випадках 1:1) поставте стебла з промитим листям і залиште на 15–30 діб. Але перед тим нижню частину стебел розітніть вздовж на 5–7 см. і раз на тиждень вкорочуйте на 1–2 см. Листя деяких рослин у розчині змінює своє забарвлення, і це також можна використати для посилення ефекту композиції. Для цього листя виймайте з розчину поступово, як тільки воно набуде нового забарвлення. У такий спосіб можна одержати найрізноманітніші відтінки листя брусниці, клена, інших рослин.

Листя, висушене у гліцерині зберігає форму, еластичність, забарвлення протягом кількох років. Чим довше перебуває листя у розчині гліцерину, тим інтенсивніше воно забарвлюється.

Засушувати у розчині гліцерину рекомендується листя таких рослин: барбарису, берези, брусниці, калини, клена, евкаліпту, плюща, дикої яблуні, левкої, магнолії, винограду.

Збираючи рослини для засушування треба знати, що:

- жовтий, помаранчевий та рожевий кольори зберігаються добре;
- блакитний вигорає (крім дзвоників та дельфініума, котрі довго не втрачають свого яскравого кольору);

- білий колір (крім пелюсток троянди та цвіту калини) стає бежевим;
- червоний та пурпуровий можуть набути коричневого відтінку;
- зелене листя змінює відтінок, а сіре залишається без змін.

Засушений матеріал до його використання в роботі слід спочатку посортувати і зберігати в папках, конвертах або картонних коробках. Не можна зберігати рослинний матеріал у пластмасових коробках, оскільки вони затримують вологу. Якщо при неправильному зберіганні сухий матеріал став плоским чи загнувся по краях, його слід трохи потримати над парою, а вже потім надати потрібної форми.

Чим різноманітнішим буде зібраний матеріал, тим більше можливості він дасть для роботи. Збирають цей матеріал у всі пори року. Природа нам дарує красу, а наше завдання – відтворити її у своїх композиціях.

Для виготовлення декоративних композицій із засушених рослин потрібні такі інструменти та матеріали:

- маленькі ножиці (для підрізування стеблин до необхідного розміру та для вирізання елементів для пейзажних композицій);
- соломинка для коктейлю або сірник (для наклеювання маленьких квіточок, тонких стеблин чи інших елементів невеликого розміру);
- м'який круглий пензлик невеликого розміру (для наклеювання листя);
- клей ПВА;
- пінцет (для вибирання необхідних елементів до композиції – квітів, листочків, стеблин, адже вони досить тендітні і ламкі);
- ніж-косячок (для вирізування окантовки);
- скло (для того, щоб захистити квіткову композицію. Цілком придатне звичайне віконне скло).

ЗАНЯТТЯ 3.

Підготовка основи для композицій

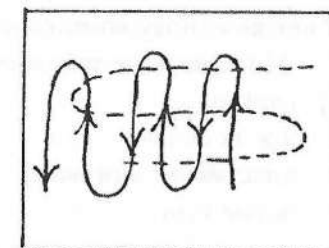
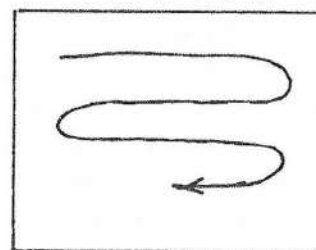
Основою для композицій з флористики можуть бути різні матеріали:

- тонований (кольоровий) товстий папір або картон;
- ДВП;
- рельєфний папір (шпалери);
- тканина різного кольору і фактури;
- кора дерева та зрізи.

Як же працювати з основою?

Найчастіше як основу для композицій з флористики використовують картон ДВП. Його можна пофарбувати або покрити рельєфним папером (шпалерами) чи тканиною.

- Фон може бути однотонний, переважно насиченого кольору. Найчастіше – чорний, зелений, синій, бордовий і т. д. з різними відтінками. Для тонування у чорний колір можна використовувати туш або гуаш, а для інших кольорів – лише гуаш. Розводять гуаш у посудині до консистенції молока і додають трохи клею ПВА. Набравши плоским пензлем фарбу, покривають картон, швидко рухаючи пензель зліва направо, і, поки фарба не підсохла, кусочком поролонової губки вирівнюють фарбу (на “віджим”).

- Можна пофарбувати картон з переходом (перехід одного й того ж кольору від світлого до темного або навпаки). Починають тонувати аналогічно як у попередньому варіанті (спочатку пензлик від

світлого відтінку до темного, а потім поролоном на “віджим” знову ж таки від світлого до темного).

- Можна зробити перехід від одного до іншого кольору. Наприклад, від жовтого до зеленого, а можна від жовтого через зелений до синього. Нижня частина композиції повинна бути насиченого кольору. Починають тонувати від світлого кольору до темнішого плоским пензлем гуашевими фарбами.
- Крім тонування, картон можна обгорнути тканиною любого кольору та фактури, бажано однотонною. Вирізають тканину такого ж розміру, як і картон. Легенько по краях змазуючи клеєм ПВА, наклеюють на картон.
- Картон ДВП можна покрити рельєфним папером (шпалерами). Обгортають аналогічно, як і тканиною.
- Розповідь про підготовку різних основ ілюструється практичним показом.
- Викладач власноручно показує студентам весь процес та технологію підготовки основи. А саме: тонування різними фарбами та способами, наклеювання паперу, тканини та інших матеріалів на основу.

Практична робота № 1

1 год.

Завдання: Підготувати картонну основу способом тонування в один колір.

Мета: Навчити вирізувати з картону заготовку та тонувати її в один колір, як основу композиції з флористики.

Матеріальне забезпечення:

- 1) картон
- 2) ніж-косячок
- 3) пластикова лінійка
- 4) чорна туш
- 5) плоский пензель, поролонова губка

Хід практичної роботи

1. Вирізування із картону заготовки розміром 15х30.
2. Тонування картону тушшю.
3. Аналіз виконаної роботи.

ЗАНЯТТЯ 4.

Композиційні схеми розміщення елементів твору. Технологія виготовлення твору.

При виконанні декоративних композицій у техніці флористики потрібно враховувати елементи та засоби композиції – ритм, лінію, пропорції, статику, динаміку, рівновагу, контраст, нюанс, акцент, симетрію, асиметрію.

Лінія – основний образотворчий елемент. Вона породжує форму, надає їй виразності й динамічності. “В мистецтві ніщо не повинно бути схожим на випадковість, навіть рух”, – говорив Дега. І це має пряме відношення до мистецтва флористики. Флорист, передаючи рух лінії в композиції, повинен постійно слідкувати за збереженням цілісності сприйняття роботи. Лінія ніколи не втратить своєї декоративності, якщо буде постійно видозмінюватись. Найбільш популярні геометричні лінії квіткових композицій:

- горизонтальні лінії – створюють враження спокою, рівноваги, тиші;
- вертикальні – височінь, силу, енергію;
- діагональні (активні) – надають композиції динамічності, цілеспрямованості;
- діагональні (пасивні) – смуток, печаль;
- вигнуті, надламані – найбільш характерні для передачі настрою в природі (вітер, ураган і т. д.). Такі лінії надзвичайно динамічні і виразні.

Неоправданий перетин ліній у композиції робити небажано, він може привести до порушення цілісності форми, створення хаосу. Слід пам’ятати, що лінія – основа композиції. Лінія не тільки створює форму, але й організовує внутрішню будову композиції.

Пропорція – певне співвідношення частин. Розглядаючи це поняття в мистецтві квітів, слід сприймати це як співвідношення стеблин, квітів однієї до другої по висоті, ширині, довжині і в цілому по відношенню до розміру самої роботи. Пропорції відіграють важливу роль у створенні цілісності композиції. Роботу слід розпочинати з визначення величини елементів. Підібравши головний елемент, переходять до визначення другорядних.

Ритм є дуже важливим формоутворюючим засобом. У декоративно-прикладному мистецтві особливо характерний ритм в орнаменті. У квітковій композиції співрозмірні елементи розміщуються лінійно, на рівній відстані один від другого – чергується акцент і інтервал. Ритм заповнює простір, об'єднуючи або розділяючи групи. В колірному вирішенні ритм проявляється в повторенні світлих і темних тонів, теплих і холодних, у чергуванні відкритої квітки і напіврозкритої.

Рівномірне розміщення елементів створює простий або гірляндовий ряд. Якщо відстань між елементами постійно збільшується або зменшується, утворюється ритмічний ряд. Ритм пов'язаний з таким поняттям, як “рівновага в природі”.

Колір вічний і постійно змінюється в часі і просторі. Люди по-різному реагують на колір. Одні люблять яскраві, дзвінкі, інші – приглушені, пастельні тони. Про колір можна сказати, що він спокійний або різкий, теплий або холодний, яскравий, тьмяний, чистий, брудний і т. д. Емоційно впливаючи, колір нам приносить радість або смуток, заспокоює або збуджує, він впливає на наше самопочуття і працездатність. Нині вчені склали сучасну “психологію кольору”. Вивчивши закони і принципи кольорових сполучень, людина може розвивати в собі високе художнє відчуття кольору. Флористу ці знання просто необхідні. Художник підбирає потрібний колір шляхом змішування фарб. Флорист створює гаму фарб за допомогою рослин – квітів, трав, плодів та іншого природного і декоративного матеріалу. А позаяк колір сприймається не тільки оптично, але й емоційно, майстерність полягає в передачі через композицію кольорової узгодженості і цільності тонального рішення.

Якщо в композиції використано колір одного тону, але різний по своїй інтенсивності, така гармонія визначається як монохроматична. Наприклад: білий, рожевий і темно-рожевий. Гармонійні поєднання складаються із схожих кольорів, протилежні кольори ведуть до контрасту. Досягти ефекту контрасту у композиції можна шляхом чергування темних і світлих, яскравих і тьмяних тонів.

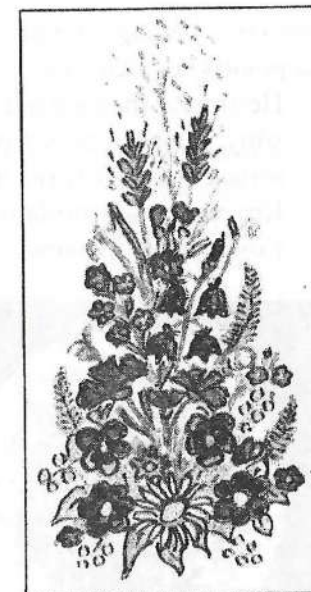
Що стосується квіткової композиції, то існує декілька варіантів розміщення елементів:

- симетрична (урівноважена) композиція, але не дзеркальна, бо вона може створити враження штучності, а не природності.

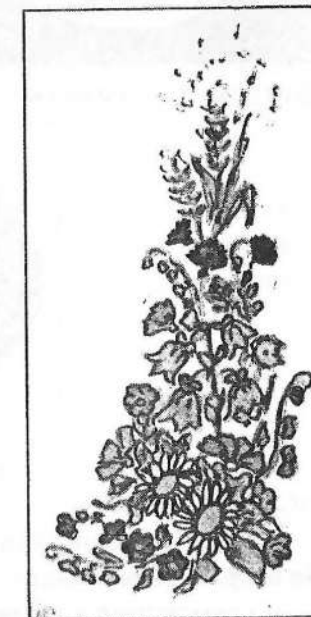
Симетричні композиції більш стримані і урочисті. І це природно. Структура в однаковій мірі передбачає розподіл елементів на дві рівні частини, по обидві сторони від центру осі. В таких композиціях панує гармонія і співрозмірність. І все ж таки, при всій урочистості, стриманості симетричні композиції сприймаються пасивніше, ніж асиметричні.

- Асиметричні композиції (зміщена вліво або вправо). Асиметричні композиції сприяють активному сприйняттю. Асиметрична побудова вносить різноманітність в композицію, і її часто визначають як “вільну”. Дуже важливо при асиметричному розміщенні дотримуватись ритмічної організації і принципу рівноваги. Порушення закону тяжіння може оптично вивести асиметричну композицію з рівноваги. Побудувати таку композицію складніше. Необхідно перш за все визначити місце умовної осі, як засіб орієнтації. Групування допоміжних елементів розміщується навколо осі і “працює” на центр композиції. Центральний головний елемент повинен бути співзвучний по кольору і формі з іншими допоміжними елементами. Групування слід розглядати передусім як об'єднання окремих елементів в єдине ціле.

В процесі роботи рослини групуються по розміру, кольору. При групуванні враховується головний мотив або акцент. Це найбільш ефектна частина композиції. Вона може бути представлена незвичайним рі-

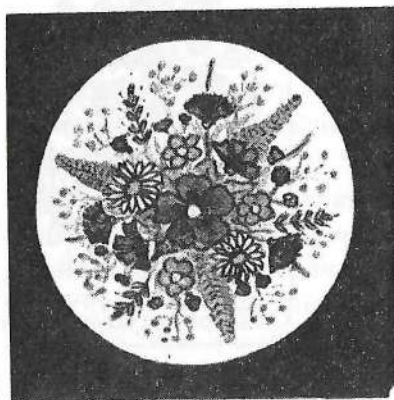
Симетрична композиція

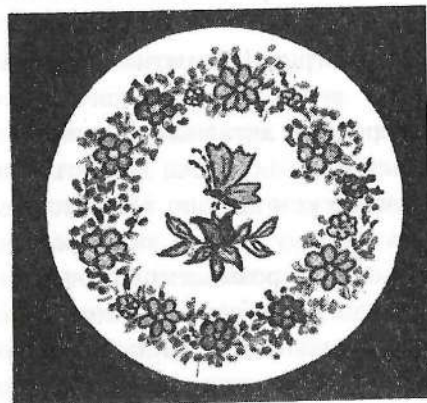
Асиметрична композиція

шенням ліній, красивою рослиною (групою рослин), оригінальним кольоровим поєднанням.

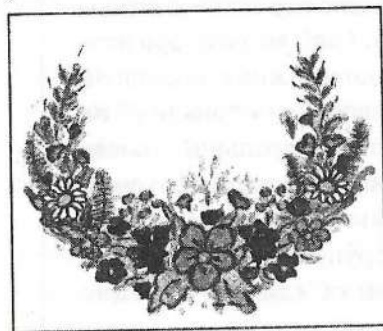
- Центрова (радіальна) композиція. В ній основні елементи по розміру, формі, кольору розміщуються в центрі, а допоміжні компонується від центру (радіально) в усі сторони.
- Кругова композиція (віночком).
- Композиція півколом.

Центрова (радіальна) композиція

Композиція по колу

Композиція півколом

Роботи з флористики можуть бути різної форми. Форма залежить від вибраної композиції:

- у прямокутнику по вертикалі чи горизонталі в різних пропорціях сторін;

- у квадраті;
- в ромбі, шестиграннику;
- в овалі (по вертикалі чи горизонталі);
- в крузі.

Композиції панно бувають масовими, створеними з великої кількості квітів, і лінійними – з поодиноких квітів, стеблин і листків.

Створюючи панно, треба пам'ятати про закони гармонії. Панно не слід перевантажувати великою кількістю квітів і листя. Легкість, прозорість, ажурність, свобода в розміщенні елементів, природність сполучень – ось що надає композиції справжньої краси.

Роботу потрібно виконувати в певній послідовності. Розпочинати слід із складання контуру композиції. Для цього треба використовувати ажурні рослини, вони надають композиції легкості, прозорості. Далі заповнюють внутрішню частину роботи. Викладають рослини від країв до центру. При цьому необхідно слідкувати за тим, щоб нижня частина кожної рослини була прикрита верхньою частиною наступної. Після розміщення закріплюють зразу рослини не рекомендується. Складену композицію слід прикрити склом і через деякий час уважно подивитись на неї. Якщо робота вдала, можна приступати до наклеювання. Композицію наклеювати на основу треба обов'язково зверху вниз, тобто верхній елемент прикривається нижнім. В цьому випадку менш помітні місця з'єднання між ними. Висушувати аплікацію із плоских рослин можна під невеликим пресом (дві, три книги).

* Для закріплення теоретичного матеріалу про композиційні схеми викладач власноручно ілюструє весь процес складання декоративних композицій з природних елементів та послідовність їх наклеювання.

ЗАНЯТТЯ 5.

Практична робота № 2

Завдання: Виконати декоративну композицію з плоских рослинних елементів на тонованій основі.

Мета: Навчити складати симетричну урівноважену композицію і набути навичок у наклеюванні рослинних елементів.

Матеріальне забезпечення:

- 1) тонований картон розміром 15х30 см
- 2) природні рослинні елементи (квіти, листя...)
- 3) клей ПВА
- 4) малий пензлик (загострений сірник)
- 5) підставка для пензля
- 6) пінцет
- 7) ножиці

Хід практичної роботи

1. Компонування на робочій заготовці рослинних елементів.
2. Наклеювання елементів.
3. Аналіз виконаних робіт.

ЗАНЯТТЯ 6.

Оформлення твору

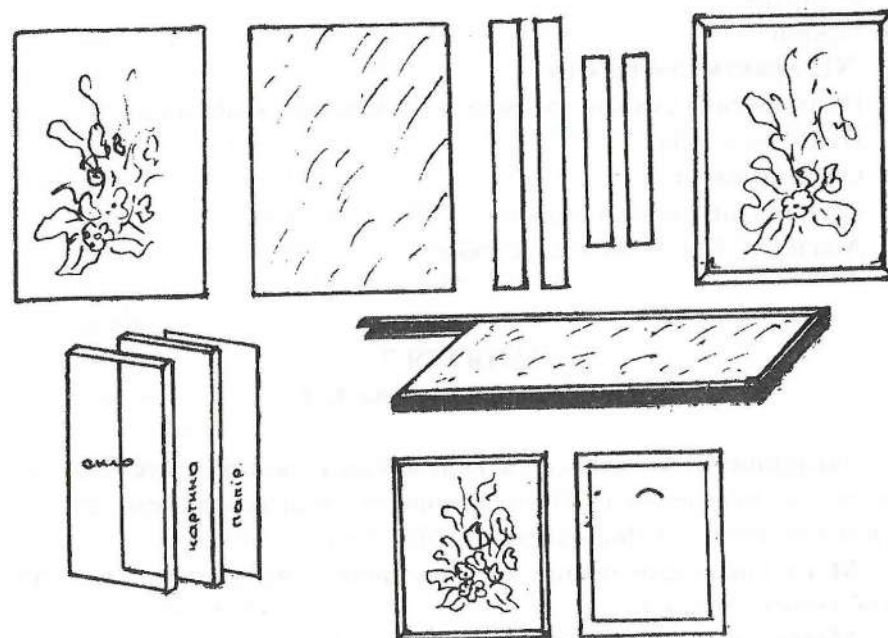
Оформляти композиції із плоских елементів бажано під склом, а об'ємні композиції із сухоцвіту – не обов'язково.

Скло необхідно ретельно вимити теплою мильною водою, після чого насухо витерти. Щільно притиснути склом композицію, вставити у рамку і заклеїти папером тильну сторону. Рамки можна використовувати ті самі, що й для фотографій. Щоправда, глибокі рамки непридатні, бо скло повинне щільно притискати рослинний матеріал. Необхідно вибирати тонкі рамки, бо масивні не пасують до ніжної картини.

При відсутності рамки, можна зробити окантовку твору під склом, використовуючи смужки паперу відповідного кольору або коленкор чи ледерин. Ширина окантовочних смужок залежить від розміру картини.

Гарний вигляд має картина з вузькою окантовкою. Смужки для канта вирізають двох розмірів: дві по ширині картини і дві по довжині; таким чином, необхідно чотири смужки. Ширина смужок – приблизно 1,5 см. Кожну із смужок складають навпіл і змазують клеєм ПВА. Після цього одну половину смужки акуратно наклеюють на скло вздовж довжини (висоти) картини, другу половину приклеюють до картону

на звороті картини. Для окантовки картини по ширині, смужки також складають навпіл, але кінці їх зрізають під кутом 45°.

Заклеївши таким способом усі чотири сторони, з тильної сторони слід прикріпити петлю, розмістивши її точно по центру.

* Теоретичний матеріал викладач практично ілюструє всіма способами оформлення робіт.

Практична робота № 3

Завдання: Оформити виконану композицію.

Мета: Навчитися оформляти роботи способом окантовки під скло.

Матеріальне забезпечення:

- 1) композиція на картоні
- 2) тонований папір або коленкор

- 3) ніж-косячок
- 4) лінійка (пластикові, металева)
- 5) клей ПВА
- 6) ножиці

Хід практичної роботи

1. Виготовлення смужок для окантовки з паперу, коленкору.
2. Підготовка скла.
3. Окантовування.
4. Оформлення тильної сторони.
5. Аналіз та оцінка виконаних робіт.

ЗАНЯТТЯ 7.

Практична робота № 4

Завдання: Виконати декоративну композицію з плоских та об'ємних рослинних елементів. Компонування (розміщення) та основа твору за власним вибором. Формат роботи 20x30 см.

Мета: Опанувати техніку конструювання та наклеювання плоских та об'ємних елементів.

Матеріальне забезпечення:

- 1) основа – картон
- 2) рослинний матеріал (плоский, об'ємний)
- 3) пінцет
- 4) ніж-косячок
- 5) клей ПВА
- 6) пензлик (сірничок)
- 7) дерев'яна рамка
- 8) цвяхи, молоток

Хід практичної роботи

1. Підготовка основи (характер матеріалу за вибором).
2. Конструювання та виклеювання рослинних елементів.
3. Оформлення роботи.
4. Аналіз виконаної роботи та оцінювання.

ЗАНЯТТЯ 8.

Практична робота № 5

Завдання: Виконати декоративну композицію з використанням плоских рослинних елементів і насіння різних злаків та плодів. Конструювання та основа за вибором.

Мета: Навчитися створювати декоративні композиції у поєднанні плоских рослинних елементів та різного насіння злаків і плодів.

Матеріальне забезпечення:

- 1) основа – картон (формат, фактура основи за вибором)
- 2) природний матеріал (плоскі рослинні елементи, насіння злаків та плодів)
- 3) пінцет
- 4) ножиці
- 5) ніж-косячок
- 6) клей ПВА
- 7) пензлик
- 8) дерев'яна рамка
- 9) цвяхи, молоток

Хід практичної роботи

1. Коротка бесіда-інструктаж на складання різних форм квітів та насіння. Викладач показує процес створення композиції.
2. Підготовка основи (вирізування, тонування і т. п.).
3. Складання декоративної композиції.
4. Наклеювання елементів.
5. Оформлення роботи.
6. Аналіз виконаних робіт. Оцінювання.

ЗАНЯТТЯ 9.

Пейзажні композиції

Виконання пейзажної композиції із рослинного матеріалу слід розпочинати з підготовки основи, на яку будуть наклеювати рослини (це

може бути картон, фанера, оксамитовий папір). Необхідно визначити форму основи (овал, квадрат, коло, прямокутник), вирізати скло та підібрати рамочку.

Перш чим розпочинати наклеювати матеріалів, треба виконати ескіз майбутнього пейзажу. Ескіз виконується на аркуші паперу, де олівцем малюють небо, гори, річку, береги. Немає необхідності вимальовувати деталі, оскільки вони зникнуть під наклеєним фоном. Після остаточного вирішення ескізу його переносять на основу за допомогою копірки і приступають до підбору необхідних рослинних елементів. Наклеювати елементи треба поступово, з верхньої частини композиції до низу, змащуючи шматочки листя чи ціле листя тонким шаром клею ПВА.

Важливе значення в пейзажі має небо. Коли художник малює його, він ніколи не кладе фарбу вертикальними рухами пензля, а завжди горизонтально. Так само необхідно наклеювати й листя, щоб прожилки на листі були розміщені горизонтально, причому щоб нижній листок покривав верхній.

Після наклеювання неба треба приступати до виклеювання фону композиції, дотримуючись кольорової перспективи. Далечінь малюють світлими холодними тонами – сірими, блакитними, бузковими. Чим ближче до переднього плану, фарби стають темніші і тепліші, більш насичені. Оскільки завжди небо віддзеркалюється у воді, то її виконують з того ж матеріалу, що й небо.

Коли з фоном закінчено, можна зображувати предмети та деталі пейзажу заднього плану (дерева, кущі, будівельні споруди). Тут важливо дотримуватись повітряної перспективи: ті предмети, що розташовані далі, повинні бути меншими та неяскравими.

Що стосується природного матеріалу, необхідного для пейзажних композицій: для майбутніх картин необхідно засушити листя сріблястої тополі, осінньої малини, бузини, клена, конвалії і інших рослин з красивою формою і гарним забарвленням.

Чудовим матеріалом для пейзажу є листя кукурудзяних качанів, але це листя потребує особливої підготовки та наклеювання. Перш за все його слід розгладити гарячою праскою і трішечки підпалити, підчорнити (праскою), отримавши цим самим надзвичайно ніжні відтінки. Після цього листя повністю змащується клеєм ПВА і швидко приклеюється

до основи і ретельно протирається металевими ручками ножиць, щоб уникнути нерівностей. У пейзажах таким листям найчастіше “малюють” небо, поверхню води. Матеріалом для неба може також служити зворотній бік листя сріблястої тополі та малини.

Стовбури дерев на передньому плані вирізують із засушеної шкірки банана, темно-коричневого листя канн, кори берези, соломки. Зображувати дерева слід так, щоб відчувалась форма, об’єм. Для цього край стовбура слід трохи затемнити або висвітлити. Для кори дерев підходить мох, свіже та пріле листя лопуха, кінського щавлю. Відривавши від них шматочки, формуємо бажану крону дерева.

Приклеювати листя на картон можна по-різному: або повністю змащуючи його поверхню і наклеївши на основу, кладуть зверху тягар, а можна і злегка змазати листок клеєм, так щоб він лежав вільно на поверхні.

При створенні пейзажів можна використовувати метод аплікації. А можна працювати над картиною живописним методом, тобто накладати кусочки листя на малюнок, як мазки в живопису.

Практична робота № 6

Завдання: Виконати пейзажну композицію з різного природного матеріалу.

Мета: Набути знання та практичні навички у виконанні пейзажних композицій з рослинного матеріалу.

Матеріальне забезпечення:

- 1) основа – картон
- 2) природний матеріал
- 3) пінцет
- 4) ножиці
- 5) ніж-косячок
- 6) клей ПВА
- 7) пензлик
- 8) цупкий папір для паспарту

9) дерев'яна рамка

10) цвяхи, молоток

Хід практичної роботи

1. Бесіда-інструктаж з технології виготовлення пейзажних композицій. Ілюстрація робіт, виконаних у цій техніці.
2. Робота над ескізом.
3. Підготовка основи. Перенесення ескізу на основу.
4. Підготовка (вирізування) необхідних елементів для пейзажної композиції.
5. Виклеювання пейзажної композиції.
6. Оформлення:
 - виготовлення паспарту
 - оформлення роботи в рамку
 - оформлення тильної сторони
7. Аналіз та оцінювання робіт.

Критерії оцінки практичних робіт у техніці “Флористика”

- різноманітність природного матеріалу
- якість засушеного матеріалу (квіти, листя, стебла і т. п.)
- компонування, розміщення тобто композиція твору. Використання засобів та елементів композиції:
 - симетрія, асиметрія;
 - рівновага;
 - контраст величин, кольору, форм;
 - нюанс;
 - акцент;
 - пропорції та масштаб.
- якість, чистота та охайність наклеювання матеріалу (квітів, листя і т. п.)
- основа твору. Вдало підібраний матеріал: тонований картон, папір, тканина і т. п. Оригінальність вибору основи.
- якість тонування основи, наклеювання. Відповідність фону основи до характеру і кольорової гами елементів композиції (рослинного матеріалу).

- вибір форми твору, його розміру і пропорцій.
 - оформлення твору:
 - паспарту, маска;
 - скло (його товщина і якість обрізування);
 - окантовка (ширина смужок окантовки, якість та колір матеріалу);
 - інші форми рамок (дерево, картон і т. п.).
- * оформлення тильної сторони роботи: папір, вішачок.

Квіти:

триколірна фіалка	пелюстки калачиків
цвіт бузини	гортензія
флокси	пелюстки гвоздики Шабо
календула	пелюстки майорів
декоративна гвоздика	сокирки
полуниця	тунбергія
звіробій	сальвія
пелюстки чорнобривців	пелюстки чайної рози
пелюстки хризантеми	дельфініум
цвіт калини	пелюстки троянди
глід	маргаритки
братки	берізка
амарант	чистяк
затулиха	пелюстки лілії
пелюстки соняшнику	золотарник
цвіт полину	грицики

Листя:

смородина	дикий виноград
папороть	конюшина
береза	клен
троянда	полуниця
деревій	полин
гусячі лапки	мати-й-мачуха
малина	шовковиця
дика морква	перекотиполе
пирій	тимофіївка

АКЦЕНТ – момент найбільшої уваги. Він може бути виділений лінією, групою рослин, кольором.

АРАНЖУВАННЯ – процес складання квіткової композиції.

ГАРМОНІЯ – поєднання форми і кольору, найбільш сприятливе для зору.

ІКЕБАНА – в Японії мистецтво складання композицій із квітів, гілок, трав.

КОЛОРИТ – особливість кольорової і тональної будови твору.

КОМПОЗИЦІЯ – побудова (структура) художнього твору, розміщення і взаємозв'язок його частин, зумовлене ідейним задумом і призначенням твору.

КОНТРАСТ – прийом, оснований на співставленні протилежних якостей елементів твору (кольору, форми, розміру), які сприяють їх підсиленню.

ПРОПОРЦІЯ – співвідношення розмірів окремих частин між собою і цілим.

РИТМ – рівномірне чергування, або повторення частин, елементів, форм, кольорових плям.

РІВНОВАГА – принцип розміщення елементів, які забезпечують стійкість композиції.

ФІТОДИЗАЙН – жанр декоративно-прикладного мистецтва, пошук нових конструктивних і художніх рішень в мистецтві квітів, ландшафтній архітектурі.

ФЛОРИСТ – професіонал, який працює в мистецтві аранжування квітів.

ФЛОРИСТИКА – поєднання видів рослин, які зустрічаються на певній території; вид декоративно-ужиткового мистецтва, який базується на використанні природного засушеного матеріалу.

